

Raamleerplan Popmuziek

voor instrumentaal en vocaal onderwijs

INHOUD

Voorwoord	5
1 Uitgangspunten	7
2 Visie op popeducatie	9
Kenmerken	9
Leermodel	9
Lesvormen	10
3 Doelstellingen	11
Algemene doelstelling popeducatie	11
Onderliggende factoren	11
<i>Persoonlijkheidsfactor</i>	11
<i>Muzikale omgeving</i>	12
<i>Muzikale parameters</i>	12
4 Formulering van de niveaus van de popeducatie	13
Indeling in 3 fasen	13
Fase I - oriëntatie	14
Algemene karakteristiek	14
Globale inhoud	14
Fase II - specialisatie	15
Algemene karakteristiek	15
Globale inhoud	15
Fase III - professionalisering	16
Algemene karakteristiek	16
Globale inhoud	16
5 Inhoudelijke beschrijving per fase	17
Fase I - oriëntatie	17
Algemene karakteristiek van de muzikant	17
Persoonlijkheidsfactor	17
Muzikale omgeving	18
Muzikale parameters	18

Fase II - specialisatie	19
Algemene karakteristiek van de muzikant	19
Persoonlijkheidsfactor	19
Muzikale omgeving	20
Muzikale parameters	20
Fase III - professionalisering	21
Algemene karakteristiek van de muzikant	21
Persoonlijkheidsfactor	21
Muzikale omgeving	22
Muzikale parameters	22
6 Niveaubeschrijving in schema	23
Bijlagen - Praktijkvoorbeelden	31
Bijlage 1 - Popmuziekonderwijs in Rotterdam	32
Rotterdam - Popwerkplaats	32
Basispakket	32
Methodiek	33
Voorwaarden	34
Popverzamelgebouw	34
De docenten	34
Rotterdam - Popschool	35
Algemeen	35
Fasering	35
Plaatsing	36
Organisatie	36
Nieuw organisatieschema Popschool	36
Overzicht poponderwijs bij de SKVR	36
Bijlage 2 - Popmuziekonderwijs in Sneek	39
Organisatie van de opleidingen muziek	39
Sectie AMV	39
Sectie Lichte Muziek	39
Financiering	40
Schema van lesbesteding	40
Toekomst	41
Aanbevolen literatuur	42

Voorwoord

Popmuziekeducatie is in de afgelopen decennia langzamerhand een vanzelfsprekend onderdeel geworden van de instrumentale en vocale opleidingen aan muziekscholen en centra voor de kunsten. In tegenstelling tot het regulier onderwijs is het muziekonderwijs niet aan landelijke wetgeving gebonden. Toch blijkt zowel bij de instellingen als bij individuele docenten een behoefte aan onderlinge afstemming en landelijke richtlijnen. Raamleerplannen kunnen daarin voorzien.

Tijdens de beleidsperiode 1997-2000 vroeg de Vereniging van Centra voor de Kunsten (VKV) aan het toenmalige LOKV Nederlands Instituut voor Kunsteducatie te onderzoeken of er voldoende draagvlak zou zijn voor het werken met een landelijk raamleerplan voor het muziekonderwijs. Afhankelijk van de uitkomst zou het LOKV vervolgens de formulering van een raamleerplan voorbereiden en uitvoeren.

Het onderzoek vond plaats in 1998. Bij ruim negentig procent van de muziekscholen en centra voor de kunsten waren de reacties positief. Diverse argumenten werden genoemd, waaronder de wenselijkheid van het streven naar uniformiteit, van profilering van de sector ten behoeve van leerlingen, ouders en overheid, en van het bieden van houvast bij interne onderwijsontwikkeling.

In de jaren 1999 en 2000 is door het LOKV en een werkgroep met vakdeskundigen gewerkt aan het opstellen van het *Algemeen Raamleerplan Muziek* voor instrumentaal en vocaal onderwijs. Tegelijkertijd stelden het LOKV en een andere werkgroep van vakdeskundigen het *Raamleerplan Popmuziek* op, dat nu voor u ligt. In dit plan is met name de binnen centra voor de kunsten en muziekscholen aanwezige kennis en ervaring geordend en samengebracht. Daarbij is zoveel mogelijk de samenhang met het *Algemeen Raamleerplan Muziek* nagestreefd.

Het *Raamleerplan Popmuziek* is in eerste instantie bedoeld voor popdocenten. De inhoud ervan is beperkt tot hoofdlijnen, het raamleerplan biedt echter een duidelijk kader. Daarbinnen is ruimte voor inkleuring en toevoegingen, naar gelang het onderwijs op specifieke instrumenten en in bepaalde stijlen daar aanleiding toe geeft.

Van harte hopen wij dat dit raamleerplan een inhoudelijke discussie tussen vakbroeders en -zusters zal losmaken, en dat er een dynamische uitwisseling van gedachten op gang komt over de praktijk achter de woorden. Want al zijn de standaarden van het raamleerplan op zichzelf niet toetsbaar, de resultaten na de vertaalslag door een vakbekwame popdocent zijn dat wel.

Wij hopen dat dit raamleerplan de functie zal vervullen van een landelijk voorbeeldcurriculum, dat het een stimulans zal zijn voor gevarieerd en kwalitatief hoogstaand popmuziekonderwijs. De werkgroepleden en Cultuurnetwerk Nederland (voorheen LOKV) wensen alle popmuzikanten-in-opleiding en hun docenten veel muzikale momenten vol verrassende ontdekkingen, nieuwe inzichten en inspirerende ervaringen toe.

Werkgroep Raamleerplan Popmuziek

1 Uitgangspunten

Het is voor het eerst dat een raamleerplan voor popmuziek is uitgeschreven. De inhoud ervan is zoveel mogelijk gebaseerd op de bestaande praktijk in binnen- en buitenland. Die praktijk is echter nog zeer divers, met leerlingen op een vergevorderd niveau is zelfs nog nauwelijks ervaring opgedaan in de muziekscholen. De beschrijving van de leerweg in die fase heeft daarom voornamelijk een tamelijk theoretisch karakter.

Het *Raamleerplan Popmuziek* is, zoals de naam aangeeft, een raamwerk. In de praktijk zal de concrete leerroute nader moeten worden ingevuld en afgestemd op plaatselijke mogelijkheden en persoonlijke wensen. Het raamleerplan kan daarbij dienen als referentiekader voor muziekdocenten en leidinggevenden aan instellingen voor muziekeducatie. Het is aan hen de richtlijnen om te zetten in een concrete aanpak, die per leerling of per popband kan verschillen.

Het raamleerplan kan voor zowel docent als leerling als handleiding dienen bij een systematische aanpak. Leerlingen die ambities hebben een zo hoog mogelijk amateurniveau te bereiken of zelfs een vakstudie willen volgen, krijgen een leerweg aangereikt. Maar het raamleerplan biedt ook houvast bij het opzetten van een maatwerk-studietraject voor een individuele leerling of een band.

Discussies over de praktijk van het muziekonderwijs tussen docenten, al dan niet van verschillende vakgebieden, kunnen plaatsvinden aan de hand van dit raamleerplan. Daarbij gaat het er niet in de eerste plaats om steeds tot in alle details overeenstemming te bereiken. Het plan wil vooral de discussie aanwakkeren en de helderheid ervan bevorderen, zodat bewuste keuzen kunnen worden gemaakt.

Het raamleerplan is gericht op samenspelsituaties en instrumentale of vocale, individuele of groepslessen voor popmuziek, en is daarmee een poging de popeducatie nader te professionaliseren. Aanvankelijk was het de bedoeling dit raamleerplan vanuit een geheel auditieve werkwijze op te zetten. Maar hoewel de auditieve werkwijze centraal staat, is dat niet de enige pijler in het hierna beschreven popmuziekonderwijs. De praktijk is nu eenmaal diverser. Wellicht zal bij evaluatie blijken dat de kern van popmuziek, het interactief musiceren en auditief werken met behulp van technologie, nog verder moet worden uitgediept.

Afgeleid van de geformuleerde kennis en vaardigheid die leerlingen moeten opdoen, zegt dit plan uiteraard ook iets over de competenties van de docenten die ermee werken. Er wordt van uitgegaan dat de docent ook werkzaam is als popmuzikant op het podium, op de hoogte is van de actuele popmuziekpraktijk en in staat is zijn of haar opgedane kennis en ervaring aan te wenden in het onderwijs.

Naast de op popmuziek geënte didactische attitude zullen vooral ambitie, passie, plezier en enthousiasme van doorslaggevende betekenis zijn bij het werken met leerlingen en cursisten. De rol van de docent zal daarbij steeds wisselend zijn. Enerzijds is er doorlopend sprake van de docent als coach, daarnaast moet hij of zij kunnen optreden als leraar en als voorbeeld.

Docenten en directeurs die streven naar kwaliteitsverbetering of vernieuwing van het onderwijs aan hun instelling, kunnen het raamleerplan popmuziek gebruiken als een spiegel. De keuze of het daarnaast ook wordt gebruikt als norm is aan de instellingen en betrokken docenten. Het raamleer-

plan is niet als toetsingsinstrument geformuleerd, wie het als zodanig wil gebruiken zal zelf de geformuleerde competenties toetsbaar moeten maken.

2 Visie op popeducatie

Kenmerken

Dit raamleerplan geeft aan welke vaardigheden leerlingen zich eigen moeten maken bij het leren zingen of spelen van popmuziek. Het beoogt voor een ieder, van welke leeftijd dan ook, een inspirerende, uitdagende en ondernemende leeromgeving te scheppen die nauw aansluit bij de hedendaagse, actuele en levende popmuziekpraktijk. Popmuziekonderwijs vraagt om een werkplaatsomgeving waarin de deelnemers leren door ervaring op te doen met samenspelen en samenwerken.

Popmuziek wordt in het *Algemeen Raamleerplan Muziek*¹⁾ opgevat als één van de onderdelen in een genererijke benadering. De leerprocessen in de popmuziek wijken echter nogal af van wat in de traditie van het muziekonderwijs gebruikelijk is, een direct gevolg van verschillende muziekpraktijken. De pop-musiceeromgeving is minder formeel en de relatie met het publiek is veel directer.

Popmuzikanten zijn vooral geïnteresseerd in het produceren van muziek, of het nu eigen versies van bestaande muziek of zelf gemaakte nummers betreft. De muziek wordt gewoonlijk aangepast aan de individuele vaardigheden, ambities en klankidealen van de deelnemers. Daarbij komt het gebruik van technologie en media.

Popmuziek leunt verder op een proces van muziek maken waarbij de componisten tevens de uitvoerders zijn. De muzikanten hebben gezamenlijk of individueel invloed op het ontstaan of de uitvoering van een muziekstuk. Interactie tussen de spelers is een voorwaarde die in hoge mate het succes van een band bepaalt. Zelf muziek produceren en muziek maken zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Vindingrijkheid, spontaneïteit, originaliteit en geloof in eigen kunnen vormen de basis waarop de popmuzikant zijn succes bouwt. Ter ondersteuning kunnen popgeschiedenis en uitvoeringspraktijken aan de orde komen.²⁾

Leermodel

Muziek maken verwijst naar de processen die plaatsvinden bij het tot stand brengen van muziek, daarvan zijn de volgende te onderscheiden.

- 1 Muziek maken vanuit klankvoorstellingsvermogen en het muzikale totaal, dit op het gehoor en vanuit het geheugen.
- 2 Muziek maken vanuit genoteerd materiaal.
- 3 Improvisatie op basis van interactie.
- 4 Improvisatie op basis van auditief of op papier vastgelegde uitgangspunten.
- 5 Producerend (componerend, variërend, improviserend) muziek maken.

Vanzelfsprekend vinden er overlappingen plaats en treden er allerlei combinaties van musiceerprocessen op. Tegelijkertijd geldt, dat ieder van deze processen specifieke eisen stelt aan de muzikanten. Zij moeten zich de vaardigheden, kennis en attitudes eigen maken om de noodzakelijke transformaties te kunnen realiseren (vergelijk ook 'Leermodel' in het *Algemeen Raamleerplan Muziek*). De

1) Zie: Janssen, L. en D. de Vreede e.a. , *Algemeen Raamleerplan Muziek*, Cultuurnetwerk Nederland, Utrecht 2001 en op www.cultuurnetwerk.nl

2) Zie ook: Janssen, L. , *Nieuwe methodieken / popmuziek*, in *Instellingen voor kunsteducatie in beweging*, LOKV, Utrecht 1997-2000 en op www.cultuurnetwerk.nl

competenties waarover de popmuzikant zal moeten beschikken zijn bovendien afhankelijk van de manier van muziek maken die kenmerkend is voor de stijl en de situatie waarin wordt gemusiceerd.

Lesvormen

Muziekscholen hanteren in hun popmuziekopleidingen zeer verschillende lesvormen in uiteenlopende combinaties. Er wordt begonnen op verschillende (soms zeer jonge) leeftijden, lokale omstandigheden en mogelijkheden verschillen. Hoewel de bandles altijd een voorname plaats inneemt, is de verdeling van lestijd over verschillende lesvormen overal anders, afhankelijk van de keuzes van het plaatselijke popdocententeam. Omdat het onmogelijk is deze gevarieerde praktijk in een enkel model samen te vatten, is hier gekozen voor bijlagen met beschrijvingen van de uiteenlopende benaderingen in Rotterdam en Sneek.

3 Doelstellingen

Algemene doelstelling popeducatie

Popeducatie is erop gericht een leerling de vaardigheden en kennis bij te brengen die hij of zij nodig heeft om zelfstandig in een popgroep te kunnen functioneren.

Na het doorlopen van de het gehele leerplan beschikt de leerling over voldoende stilistisch besef en het vermogen verschillende stijlen te interpreteren en uit te voeren. Hij of zij kan zowel auditief als visueel te werk gaan en is in staat tot productieve, creatieve en scheppende activiteiten. Instrumentaal- of vocaal-productieve vaardigheden en inzichten zijn zodanig ontwikkeld, dat de popmuzikant in staat is ze aan te wenden tijdens het zelfstandig musiceren, zowel individueel als in ensembleverband.

Na het succesvol doorwerken van de in dit raamleerplan genoemde leerstof mag worden verwacht dat de leerling over alle kennis en vaardigheden beschikt die nodig zijn om te worden toegelaten tot een muziekvakopleiding als die aan de Rock Academie in Tilburg.

Onderliggende factoren

Kenmerkend voor popmuziek, en derhalve voor de popmuziekeducatie, zijn de volgende drie aspecten.

- Persoonlijkheidsfactor. Hieronder valt alles dat een popmuzikant herkenbaar maakt (muzikale identiteit, persoonlijke uitstraling).
- Muzikale omgeving. Een popmuzikant bedient zich in de praktijk van technieken en vaardigheden die horen bij of afgeleid zijn van (sub-) culturen, stijlen en scholen.
- Muzikale parameters. Algemeen-muzikale factoren.

Onderverdeeld naar deze drie aspecten kunnen de doelstellingen als volgt worden gespecificeerd.

Persoonlijkheidsfactor

- Heeft een persoonlijkheid (mentaliteit, uitstraling) die hem of haar in staat stelt middels het scheppen of herscheppen van materiaal zijn of haar intenties (emoties, ideeën) over te brengen op bandleden en publiek.
- Beschikt over creatief vermogen en is flexibel.
- Is ambitieus en uit op succes.
- Beschikt over uitstekende instrumentale of vocale beheersing.
- Beheerst alle relevante technieken op het gebied van muziekproductie, componeren en songschrijven.
- Is zich bewust van de mogelijkheden en begrenzingen van popmuziekstijlen en -genres.
- Kan functioneren in allerlei samenspelsituaties dankzij geconcentreerde gerichtheid op interactief musiceren, zowel ten opzichte van bandleden als van publiek.
- Beschikt over kennis en vaardigheden die hem of haar in staat stellen tot zakelijk ondernemen.

Muzikale omgeving

- Heeft gevoel voor de muzikale omgeving (geschiedenis, actualiteit) dankzij analytisch, interpretatief en improviserend vermogen, gekoppeld aan een adequate technische beheersing van zijn of haar instrument of stem.
- Beheerst relevante technieken voor het omzetten van klank naar noten (transcriptie, coderen) en van noot naar klank (decoderen).
- Heeft een uitstekend geheugen voor genre- en stijkenmerken, en repertoire.
- Is in staat, op basis van verworven stijkkennis, muzikale waarneming en historisch besef, op een adequate manier deel te nemen aan samenspelsituaties en te musiceren in alle mogelijke productieomgevingen (oefenruimte, podium, studio).
- Beschikt over probleemoplossende, leidinggevende en leidingnemende vaardigheden.
- Beschikt over kennis van instrumentarium en apparatuur, en is vertrouwd met ICT-toepassingen.
- Is in staat elektronische en elektrische media te gebruiken.

Muzikale parameters

- Kan alle muzikale parameters hanteren die relevant zijn voor een uitvoerend popmuzikant (sound, vorm, melodie, harmonie, ritmiek, dynamiek, articulatie en frasering en instrumentatie).
- Is in staat zijn of haar eigen vaardigheid in het hanteren van genoemde parameters te beoordelen en zo nodig te verbeteren of aan te passen.

4 Formulering van de niveaus van de popeducatie

Indeling in 3 fasen

Er is bij het opstellen van dit raamleerplan gekozen voor een indeling in drie fasen.

Fase I - oriëntatie, 3 jaar.

Fase II - specialisatie, 2 jaar.

Fase III - professionalisering, 2 jaar.

De duur van de fasen is globaal aangegeven, in de praktijk is die afhankelijk van gehanteerde lesvormen, beschikbare lestijd, de leeftijd waarop begonnen wordt en het leertempo van de leerling.

Deze indeling in fasen wijkt enigszins af van de vier-fasen structuur van het *Algemeen Raamleerplan Muziek*. Fase I in dit popraamleerplan komt ongeveer overeen met de combinatie van de fasen A en B in het *Algemeen Raamleerplan*. Afhankelijk van de leeftijd waarop gekozen wordt voor popmuziek en van de muzikale bagage waarmee de leerling aan de popopleiding begint, zal de leerstof van Fase I in twee, drie of vier jaar te doorlopen zijn.

Afhankelijk van de keuzes die per instelling worden gemaakt, kan het docententeam de leerstof van iedere fase over meer of minder jaren verdelen. Zo zijn de volgende varianten voor de leerweg popmuziek mogelijk.

vertrekpunt algemeen raamleerplan	vertrekpunt raamleerplan popmuziek	indicatie leeftijd
voorfase : vormen van algemene muzikale vorming		geen muzikeducatie, autodidactische periode of deelname popwerkplaats
algemeen fase A	popeducatie fase I	tot 8 jaar
popeducatie fase I (B)		± 8 tot 11
popeducatie fase I (B)	popeducatie fase I	± 11 tot 14
fase II (C)	fase II	± 14 tot 17
fase III (D)	fase III	± 17 en ouder

Voor instellingen die Algemeen Muzikale Vorming aanbieden, is het aan te bevelen vaardigheden die van toepassing zijn op de popmuziek al in de AMV-lessen te integreren. Welk genre de AMV-leerling in zijn latere scholing ook zal kiezen, vaardigheden op het gebied van klankvoorstellingsvermogen, auditieve werkwijze en improvisatie zijn altijd onmisbaar. Het op gehoor naspelen van bekende melodieën, auditief transponeren, imiteren, op eenvoudige manier improviseren en het leren werken met eenvoudige harmonische schema's kan al in de AMV-lessen worden aangeboden.

Fase I - oriëntatie

Algemene karakteristiek

Fase I wordt gekenmerkt door oriëntatie op popmuziek, en op de daarbij behorende manieren van musiceren op het instrument of met de stem. Oriëntatie betekent, dat de leerling kennis maakt met de verschillende mogelijkheden die popmuziek hem of haar te bieden heeft. Zo wordt de leerling zich bewust van de noodzaak tot leren. Hij of zij merkt dat oefen-, studeer- en trainingsactiviteiten nodig zijn om vooruit te komen, en dat discipline is vereist om een bijdrage te kunnen leveren aan de muzikale activiteiten van een popgroep.

De eerste fase is breed van opzet, er komen zoveel mogelijk musiceervormen, inclusief hedendaagse genres en trends, aan bod. De leerling maakt kennis met de belangrijkste processen van popmuziek maken. Popmuzikanten in een groep beïnvloeden elkaar. Hierbij kijken ze elkaar in de ogen, spelen elkaar fragmenten voor, maken ruzie, bediscussiëren elkaars argumenten, trekken vergelijkingen met andere artiesten. Op die manier oefent eenieder sterke invloed uit op de uitwerking van een idee.

Deze processen zijn voornamelijk auditief, reflecterend en evaluerend van aard. De leerling moet deze processen leren onderkennen om zich bewust te worden van zijn of haar plaats binnen de groep. De leerling maakt bovendien kennis met de uitdrukkingsmogelijkheden van de sound, de sterkste parameter in de popmuziek.

In deze eerste fase wordt tevens de basis gelegd voor de muzikale uitdrukkingvaardigheid van de leerling. Daarbij gaat het om algemene musiceervaardigheden, om instrumentaal- of vocaaltechnische en om scheppende vaardigheden. Dit betekent dat de leerling op een eenvoudig niveau improviserend leert spelen op basis van afspraken, zowel individueel als in groepsverband. Hij of zij leert korte fragmenten naspelen, schema's lezen en spelen, samenspelen, en melodieën bedenken of aanvullen. Bij dit alles leert hij of zij gebruik te maken van dynamiek- en soundmogelijkheden.

Na het doorlopen van Fase I is de leerling in staat zelfstandig studeeropdrachten uit te voeren. De leerling is zich bewust van hetgeen hij of zij reeds kan en wat er voor verdere studie op korte termijn noodzakelijk is. De leerling is tenslotte in staat het geleerde voor publiek te presenteren.

Globale inhoud

Tijdens Fase I wordt vooral aandacht besteed aan de volgende onderdelen.

- Ontwikkeling van gehoor en geheugen.
- Omzetting van idee naar klank; van klankvoorstelling naar instrumentale of vocale beheersing; van afspraak naar instrumentale beheersing.
- Notatie van toonsterkte, toonduur, toonkleur en toonhoogte omzetten naar klank.
- Gebruik van de muzikale begrippen en kennis van de notatie ervan.
- Verschillende vormen van spelen (samenspel, individueel spel), al dan niet in combinatie met nieuwe media.
- Verschillende leeractiviteiten zoals improviseren, presenteren, voorspelen, trainen, oefenen, uitzoeken, zelf maken, huiswerk.
- Kennis van muziektheorie.

Fase II - specialisatie

Algemene karakteristiek

Fase II wordt gekenmerkt door verdieping en een zekere mate van specialisatie. Nadat de leerling kennis heeft gemaakt met allerlei popmuziekgenres, zal hij of zij steeds meer geneigd zijn een keuze te maken voor een bepaalde stijl, en voor de omgeving waarin de betreffende muziek wordt gemaakt. Alle vaardigheden moeten verder worden ontwikkeld, dat vraagt om intensieve training van de instrumentale of vocale beheersing en van de zeggingskracht.

Er wordt een appèl gedaan op de inzet van de leerling, nodig om vooruit te komen. De leerling oefent, studeert en speelt veel en toont zich daarbij nieuwsgierig naar achtergronden en ontwikkelingen. De docent ondersteunt de ontwikkeling door de leerling te voorzien van informatie, oefenmateriaal en repertoire. Samen wordt gewerkt aan het analyseren van muzikaal-technische problemen. De docent stimuleert de leerling in diens drang naar succes en helpt hem of haar zich te presenteren in alle voor het genre relevante situaties. De leerling neemt in toenemende mate deel aan samenspeelsituaties. Om te kunnen functioneren in allerlei situaties wordt de leerling zakelijk geschoold.

In Fase II neemt langzamerhand het vermogen toe zelfstandig, op een voor een amateur adequaat niveau te musiceren. Het instrument of de stem wordt uiteindelijk zodanig beheerst dat repertoire goed tot uitvoering kan worden gebracht. Dit impliceert tevens grote aandacht voor nuances en zeggingskracht, ook met betrekking tot zakelijke aspecten zoals organisatie en promotie. De leerling kan zich een ideaal vormen nu hij of zij voldoende vergelijkingsmateriaal heeft, en op de hoogte is van actuele ontwikkelingen. Hierdoor ontstaat een voorkeursgenre.

De leerling is na het doorlopen van deze tweede fase in staat zijn of haar eigen keuze binnen de popmuziek vorm te geven, of zelfs zijn of haar eigen muziek te creëren.

Globale inhoud

Tijdens Fase II wordt vooral aandacht besteed aan de volgende onderdelen.

- Instrumentale of vocale techniek: toonvorming, klankkwaliteit en sound, zuiverheid, articulatie, dynamiek, uithoudingsvermogen, snelheid.
- Beheersing van instrument en stijl- of genrespecifieke technieken.
- Speelvaardigheid op het gehoor, van notatie, a prima vista en improviserend, al naar gelang het instrument dit vereist.
- Studievaardigheden.
- Muziektheoretische kennis.
- Kennis van het gekozen genre: repertoire, voorbeeldmuzikanten en ontwikkeling.
- Kennis over het organiseren van een optreden of studio-opname.

Fase III - professionalisering

Algemene karakteristiek

Fase III wordt gekenmerkt door professionalisering. Dat betekent een afronding van de ambachtelijke instrumentale of vocale uitdrukkingsvaardigheid op het voor amateur-popmuzici hoogste niveau. De leerling ontwikkelt zijn of haar muzikale en instrumentale of vocale vaardigheden zodanig dat een zekere professionalisering plaatsvindt. Deze professionalisering wordt enerzijds gekenmerkt door een eigen gezicht (muzikale identiteit), anderzijds door de technische en fysieke beheersing van instrument of stem.

Dit impliceert dat bij het uitvoeren van repertoire in een bepaalde stijl de bijbehorende sound, vorm en timing juist zijn. Er kan een vergaande vorm van specialisatie plaatsvinden. De leerling ontwikkelt het vermogen zijn of haar muziek op eigen wijze vorm te geven en is meester over de eigen sound.

Het is vooral belangrijk dat hij of zij ertoe wordt aangezet daarbij een hoge mate van originaliteit aan de dag te leggen. Tijdens het musiceren wordt steeds gekozen voor vindingrijke oplossingen, het beheerste repertoire wordt zowel in technische als in muzikale zin steeds gevarieerder. De leerling geeft tenslotte blijk van een solide beheersing van instrument of stem en is daardoor uitstekend in staat in de communicatie met medemuzikanten initiatieven te nemen.

De technische en productionele ontwikkeling van de leerling volgt de muzikale. Dit wil zeggen dat de leerling zijn of haar eigen product op technologische wijze tot stand kan brengen en vervolgens vastleggen. De muzikant weet zijn of haar eigen muziek te verkopen. Met het op deze wijze ontstane product kan de leerling zijn of haar (muzikale) ideeën tenslotte op een overtuigende manier over het voetlicht brengen.

Globale inhoud

Tijdens Fase III wordt vooral aandacht besteed aan de volgende onderdelen.

- Instrumentale of vocale techniek: beweging, speeltechnieken, houdingen, flexibiliteit.
- Ontwikkeling eigen stijl en sound.
- Vaardigheden op het gebied van productietechnieken.
- Vaardigheden op het gebied van marketing (verhouding tussen prijs, product en kwaliteit).
- Communicatievaardigheden: leiding geven en ondergaan.
- Ontwikkeling van eigen muzikale ideeën.
- Samenspel en functioneren binnen verschillende muzikale omgevingen.
- Ontwikkeling van eigen gezicht.
- Inzicht in de werking van de muziekindustrie.

5 Inhoudelijke beschrijving per fase

In de hierna volgende beschrijvingen van de leeraspecten wordt steeds een onderscheid gemaakt naar de drie componenten van de algemene doelstelling: persoonlijkheidsfactor, muzikale omgeving en muzikale parameters.

Fase I - oriëntatie

Algemene karakteristiek van de muzikant

De instrumentalist of vocalist beheerst instrument of stem zodanig dat hij of zij zeer eenvoudige muziek op een verantwoorde wijze ten gehore kan brengen. De leerling kan dat op het gehoor, vanuit afspraken en improviserend, zowel individueel als in groepsverband. Hierbij wordt gebruik gemaakt van dynamische en soundmogelijkheden.

De leerling is in staat zelfstandig studeeropdrachten uit te voeren, is zich bewust van hetgeen hij of zij reeds kan en van wat er aan verdere studie op korte termijn noodzakelijk is. De leerling is in staat het geleerde voor publiek te presenteren.

Persoonlijkheidsfactor

- Geeft blijk van een persoonlijke muzikale benadering.
- Is in staat een gegeven tekst te voorzien van een eenvoudige melodie die bijvoorbeeld bestaat uit voorzin en nazin, couplet en refrein.
- Is in staat songs te voorzien van een intro.
- Is in staat een gegeven melodie of baslijn te voorzien van eenvoudige akkoorden, tenminste gebruik makend van de (eenvoudige) trapopeenvolging I-IV-V.
- Is in staat een gegeven melodielyn of akkoordenschema te voorzien van een ritme in vierkwarts maatsoort.
- Is ingesteld op interactief samenspel, blijkend uit de uitvoering van repertoire in kleine en grotere bezettingen.
- Is in staat op eigen instrument partijen globaal voor te spelen aan groepsgenoten.
- Kan door middel van aanwijzingen, oogcontact of leiding nemen cues geven voor solo's en eindes.
- Laat door middel van dynamiek en articulatie in solo's en begeleidingen blijken een functionele plaats in de band of groep in te nemen.
- Kan een repetitie zodanig leiden dat deelproblemen geïsoleerd worden ingestudeerd.
- Is in staat een verantwoorde keuze (met moeilijkheidsgraad die past bij Fase I) te maken uit hedendaags repertoire.
- Is in staat, buiten de lessituatie, repetities te organiseren en te leiden.
- Is in staat zelfstandig een samenhangend programma voor een optreden of concert samen te stellen.
- Kan zelfstandig promotiemateriaal voor een optreden vervaardigen.
- Is in staat songs aan te kondigen en te voorzien van achtergrondinformatie.
- Is in staat middels concentratie en een correcte studiehouding te voldoen aan opdrachten.

Muzikale omgeving

- Beheerst de techniek van het instrument zodanig dat een goede toonvorming aanwezig is.
- Kan het instrument stemmen (voor zover van toepassing) op basis van een gegeven toon of akkoord.
- Kent de stijkenmerken en vormstructuren van eenvoudige genres.
- Is in staat muziek op een eenvoudige manier te fraseren (voor- en nazin, tussenzin).
- Beheerst de begrippen en notatievormen van eenvoudige akkoordverbindingen (bijvoorbeeld I, IV, V).
- Is in staat eenvoudige schema's grafisch, eventueel met behulp van een computer, weer te geven.
- Kan een kort, gestructureerd fragment van vier maten binnen een gegeven toonsoort op het gehoor harmonisch, ritmisch en melodisch reproduceren.
- Kan een auditief gegeven of genoteerde voorzin melodisch, ritmisch en harmonisch beantwoorden.
- Kan korte melodiefragmenten omspelen en is in staat op gegeven vormschema's pentatonisch of in de bluestoonladder te improviseren.
- Kan een vastgelegd harmonisch of ritmisch schema (groove) op het eerste gehoor naspelen.
- Is in staat op basis van een verhaaltje, graphics of beeld een eenvoudig vormschema met bijpassende groove te produceren.
- Is in staat zelfstandig apparatuur (zanginstallatie, versterkers, keyboardprogrammatuur) te bedienen en af te stellen.
- Kent de werking en bediening van play along systems en apparatuur (versterker, microfoon).
- Is in staat, op basis van ervaring elektronisch gegenereerde geluiden te onderscheiden van akoestische of elektrisch versterkte geluiden.
- Is in staat randapparatuur af te stellen.
- Is in staat via de elektronische snelweg documentatie over het geleerde materiaal op te zoeken, te verzamelen en te bundelen.

Muzikale parameters

- Kent de toonumfang van eigen instrument of stem en is in staat een auditief gegeven, muzikaal gestructureerd fragment voor het eigen instrument vast te leggen.
- Kent de toonumfang van de andere, tot het basisinstrumentarium behorende instrumenten, alsmede de verschillende slaginstrumentenfuncties (cymbals, hi-hat, snare en kick).
- Kent de eenvoudige vormstructuren (bijv. ABA, songs, blues) en bijbehorende eenvoudige en gangbare akkoordopeenvolgingen, en weet die vast te leggen.
- Is in staat eenvoudige, gestructureerde vormschema's in klank om te zetten.
- Is zich bewust van de structuur van de majeur-toongeslachten en van de verschillende vormen van mineur (bijvoorbeeld binnen de toonsoorten C, G, D, A en E), alsmede van pentatoniek en bluestoonladder.
- Kan de pentatonische en de bluestoonladder, alsmede de majeur- en mineurladders (oorspronkelijk en harmonisch) in verschillende toonsoorten (bijvoorbeeld C, G, D, A en E) uit het hoofd in een rustig tempo spelen.
- Kan de vierklanken majeur-septime, mineur-septime, dominant-septime en verminderd-septime, alsmede de sus-akkoorden reproduceren en noteren in symbolen.
- Is in staat majeur-, mineur- en dominant-septime-akkoorden te spelen op eenvoudige trapopeenvolgingen.
- Is in staat de meest voorkomende akkoordverbindingen in de juiste volgorde te spelen.
- Kent de begrippen en notatievormen van de vierkwarts maatsoort, kan de betekenis ervan toepassen in een muzikale uitvoering, en is in staat een auditief gegeven ritmisch, metrisch fragment na te spelen zonder verdere aanwijzingen.

- Is in staat in de vierkwarts maatsoort te spelen in de drie basistempi fast, medium en slow.
- Is in staat beat van afterbeat te onderscheiden.
- Beheerst binnen de drie basistempi de eenvoudige rudiments, breaks en cymbalpatronen.
- Is in staat op twee manieren dynamiek toe te passen (luid-zacht, meer-minder).
- Is in staat de voor het instrument basale articulatievormen (tenminste kort, lang en gebonden) toe te passen.
- Is in staat het eigen instrument, binnen de context van een band of groep en passend binnen het idioom van stijl of genre, te voorzien van een adequate sound.

Fase II - specialisatie

Algemene karakteristiek van de muzikant

De instrumentalist of vocalist musiceert zelfstandig en op een persoonlijke manier binnen het gekozen genre in daarbij passende situaties. Daartoe beschikt de leerling over een adequate techniek en hij of zij kan zich muziek eigen maken zowel via notatie als op het gehoor. De leerling is zich bewust van het eigen niveau en kan bepalen wat gemakkelijk, moeilijk of eventueel te moeilijk is. Hij of zij toont muzikale zeggingskracht en kan anderen stimuleren tot het leveren van een bijdrage aan het musiceerproces.

De leerling is in staat zelfgekozen of eigen materiaal vorm te geven en aan anderen te presenteren. De leerling beschikt over voldoende zelfkennis en zelfkritiek om het juiste repertoire te kiezen. Bovendien beschikt hij of zij over de zakelijke vaardigheden die nodig zijn om dit repertoire aan de man te brengen. De leerling is in staat eigen leerbehoeften te formuleren.

Persoonlijkheidsfactor

- Is in staat een tweede stem te spelen bij een eenvoudige en bekende tonale melodielijn die is voorzien van bas of akkoorden.
- Kan een melodie, een thema of een akkoordenreeks die past binnen de stijl van het betreffende genre bedenken, produceren, spelen en vastleggen.
- Is in staat een gegeven melodie of baslijn van functionele akkoorden te voorzien.
- Is in staat een gegeven tekst onder te brengen in de structuur van een song die bestaat uit couplet, refrein, bridge, intro en outro.
- Kan de genrespecifieke interpretatie afleiden uit het genoteerde, en omgekeerd.
- Heeft een goed inzicht in de historische ontwikkeling van het eigen genre, en in de relatie ervan ten opzichte van andere genres.
- Kan een muziekstuk in het eigen genre op het gehoor plaatsen in de juiste historische en stilistische context.
- Beheerst de oefeningen die voor warming-up, het bijhouden van de techniek en de eventuele embouchure wenselijk zijn.
- Is in staat een samenhangend repertoire vast te stellen.
- Kan het repertoire op een persoonlijke en muzikaal expressieve wijze uitvoeren.
- Is in staat aan te geven wat voor hem of haar de essentie van een song is.
- Kan muziek presenteren voor anderen.
- Beschikt over voldoende muzikale uitstraling om anderen te stimuleren.
- Is in staat zelfstandig een optreden voor te bereiden en te organiseren.
- Is in staat promotiemateriaal te vervaardigen.

Muzikale omgeving

- Heeft belangrijke repertoirestukken voor het eigen genre beluisterd en kan daar in evaluerende zin over praten.
- Kent de verschillende opvattingen die er over het voorkeursgenre bestaan en heeft daar een gemotiveerd oordeel over.
- Kent de ontwikkelingsgeschiedenis van het eigen genre in hoofdlijnen.
- Is in staat een fragment, melodie of partij te analyseren op muzikale frasen.
- Is in staat eenvoudig repertoire uit één of meerdere genres op een voor dat genre gebruikelijke en juist geïnterpreteerde manier tot klinken te brengen.
- Beheerst een adequate toonvorming over de gehele omvang van instrument of stem, en past daarbij een juiste en flexibele techniek toe.
- Kan zuiver zingen of spelen in samenspelverband.
- Kan aan de hand van in notatie of auditief gegeven opdrachten bepalen wat gemakkelijk, moeilijk of te moeilijk is en op basis daarvan de zelfstudie inrichten.
- Beheerst de techniek van instrument of stem zodanig dat binnen het genre repertoire zelfstandig kan worden ingestudeerd.
- Kan de voor het genre gebruikelijke toonladders uit het hoofd spelen.
- Kan een muzikaal gestructureerd fragment van acht maten binnen een bepaalde toonsoort op het gehoor reproduceren.
- Kan een tonale melodielijn in meerdere toonsoorten spelen.
- Kan improviseren binnen een mineur- of majeuretoonsoort op een gegeven thema, reeks of akkoordenschema.
- Kan improviseren binnen een bluesschema of rythmschema.
- Kan een partij a prima vista van blad spelen of zingen.
- Beheerst begrippen en notatievormen met betrekking tot ritme zodanig, dat de betekenis van het genoteerde, ook als het nieuw is, kan worden afgeleid uit het reeds bekende.
- Beschikt over een efficiënte studeertechniek, zowel met betrekking tot technische- als muzikaal-interpretatieve aspecten.
- Is in staat eventuele gebreken aan het eigen instrument of apparatuur te duiden en de mogelijke oorzaken ervan te benoemen.
- Kan eenvoudige reparaties aan het eigen instrument uitvoeren.

Muzikale parameters

- Kan de mineur-, majeur- (tot en met vier kruisen en mollen), de blues- en de pentatonische toonladders uit het hoofd spelen, met toepassing van articulatievormen en eenvoudige ritmes.
- Is zich bewust van de structuur van de majeur-toongeslachten, van de verschillende vormen van mineur, van de bluestoonladder en van de verschillende vormen van pentatoniek.
- Kan op het gehoor bepalen in welk toongeslacht wordt gespeeld en kan de betreffende toonladder benoemen als de eerste toon wordt gegeven.
- Kan onbekende toonladders op het gehoor analyseren en de samenstelling ervan benoemen.
- Kan een in majeur gegeven melodie spelen in mineur, en omgekeerd.
- Kan een eenvoudige partij getransponeerd spelen.
- Kent de namen van alle intervallen en kan de intervallen benoemen vanaf een gegeven zowel naar boven als naar beneden, zolang de intervallen in tonaal verband zijn gebracht.
- Kent de akkoordsymbolen van de majeur-, mineur-, dominant-, en halfverminderd-septime-akkoorden

- Kan de akkoordtonen benoemen van alle vierklanken in grondligging (binnen toonsoorten tot en met vier kruisen of mollen).
- Kan gebroken mineur- en majeur-septime-akkoorden spelen op de stamtonen van toonladders (tot en met vier kruisen en mollen) op een voor het instrument gebruikelijke wijze.
- Kan op het gehoor akkoordenschema's gebaseerd op grondtoon, dominant en subdominant benoemen, evenals eenvoudige akkoordenschema's die binnen het genre gebruikelijk zijn.
- Kent de gebruikelijke harmonische schema's binnen het eigen genre en de bijbehorende harmonische functies binnen een toonsoort.
- Kan spelen in de voor het genre gebruikelijke maatsoorten in de drie basistempi, met toepassing van eenvoudige ritmes, al dan niet met opvatting.
- Kent de begrippen en notatievormen met betrekking tot maatsoort.
- Is in staat een auditief gegeven ritme met notenwaarden van hele tot en met zestiende noot, inclusief noten met punt en overbindingen op zestiende noten, te noteren in de juiste maatsoort.
- Is in staat dynamiek toe te passen met zowel plotselinge als geleidelijke overgangen.
- Is in staat dynamiek, articulatie en klankkleur aan te passen aan de functie van de eigen partij en plaats in de band.
- Is in staat alle voorkomende articulatievormen toe te passen.
- Kent de gebruikelijke articulatie- en verdere speelaanduidingen
- Beheerst het lezen en interpreteren van lead sheets.

Fase III - professionalisering

Algemene karakteristiek van de muzikant

De popmuzikant musiceert op persoonlijke wijze binnen het gekozen genre, en beschikt over originaliteit en een eigen sound. De muzikant is in staat in verschillende situaties muziek te maken. Hij of zij weet welk repertoire wat de moeilijkheidsgraad betreft in aanmerking komt voor uitvoering, en is in staat dit zelfstandig te leren spelen. Hij of zij weet dit repertoire op geheel eigen wijze te interpreteren en vorm te geven.

De muzikant is ambitieus. Hij of zij kan het eigen repertoire vastleggen, bewerken en aan de man brengen, en is in staat alles te ondernemen dat nodig is om als popmuzikant te functioneren. Bovendien weet hij of zij zich een plaats op de popmuziekmarkt te verwerven.

Persoonlijkheidsfactor

- Is in staat een persoonlijk getint repertoire samen te stellen.
- Is in staat het gekozen repertoire te voorzien van een persoonlijke visie.
- Beschikt over muzikale uitstraling en originaliteit.
- Communiceert op adequate wijze in alle speelsituaties.
- Neemt op de juiste momenten initiatieven.
- Is in staat voor anderen adequate bewerkingen van eigen repertoire of stukken te maken.
- Is in staat een song te schrijven of ideeën aan te reiken voor het schrijven van een song.
- Kan zich een oordeel vormen over de productieresultaten.
- Kan een genrespecifieke interpretatie overbrengen op medemuzikanten of geluidsproducenten.
- Is in staat een concert te geven.
- Heeft een goed inzicht in de positie van de eigen muziek ten opzichte van de gehele markt.
- Beheerst de toepassing van eigen geluid, kwaliteit van de sound en dynamiek.
- Speelt met de opvatting en timing die behoren bij de gekozen stijl.

Muzikale omgeving

- Is in staat repertoire te analyseren.
- Is in staat de eigen stijl te vertalen naar een daarbij behorend, herkenbaar repertoire.
- Is in staat bij het gekozen repertoire de sound te beheersen.
- Kan het zelf samengestelde repertoire uit het hoofd reproduceren.
- Is in staat ingenomen muzikale standpunten duidelijk te maken.
- Beheerst alle relevante productie- en opnametechnieken.
- Is in staat de verschillende productietechnieken te herkennen en toe te passen.
- Beschikt over alle relevante kennis over de toepassingsmogelijkheden van apparatuur en instrumentarium.
- Beschikt over kennis van bouw en geschiedenis van instrumentarium (makers, bespelers).
- Kent de werking van de markt.
- Weet de markt te benaderen.
- Kent de werking van de muziekindustrie.

Muzikale parameters

- Kan een gegeven melodielijn of tekst bewerken tot een song of gedeelte daarvan.
- Beheerst de principes van songwriting met betrekking tot vorm en structuur, frasering, harmonie en ritmiek.
- Kent de werking van sequensen.
- Beheerst het gebruik van sequensen.
- Kan partijen getransponeerd spelen.
- Is in staat tot stijlanalyses.
- Kan toonreeksen op het gehoor analyseren en de samenstelling ervan benoemen.
- Heeft inzicht in het gebruik van de modi van mineurtoonladders.
- Heeft inzicht in het gebruik van de modi van melodische mineurtoonladders en van verminderde toonschalen.
- Kent de voorkomende gealtereerde septiemakkoorden (met verhoogde of verlaagde none).
- Is in staat elektronische media te bedienen en als onderdeel van een opname-productieproces partijen toe te voegen.
- Is zich bewust van de structuur van het opgebouwde repertoire.
- Beheerst de basis-samplingtechnieken.
- Beheerst het lezen en interpreteren van lead sheets.

6 Niveaubeschrijving in schema

Fase I - oriëntatie

Algemene karakteristiek popmuzikant

De instrumentalist of vocalist beheerst instrument of stem zodanig dat hij of zij zeer eenvoudige muziek op een verantwoorde wijze ten gehore kan brengen. De leerling kan dat op het gehoor, vanuit afspraken en improviserend, zowel individueel als in groepsverband. Hierbij wordt gebruik gemaakt van dynamische en soundmogelijkheden.

De leerling is in staat zelfstandig studeeropdrachten uit te voeren, is zich bewust van hetgeen hij of zij reeds kan en van wat er aan verdere studie op korte termijn noodzakelijk is. De leerling is in staat het geleerde voor publiek te presenteren.

Persoonlijkheidsfactor

- Geeft blijk van een persoonlijke muzikale benadering.
- Is in staat een gegeven tekst te voorzien van een eenvoudige melodie die bijvoorbeeld bestaat uit voorzin en nazin, couplet en refrein.
- Is in staat songs te voorzien van een intro.
- Is in staat een gegeven melodie of baslijn te voorzien van eenvoudige akkoorden, tenminste gebruik makend van de (eenvoudige) trappeenvolging I-IV-V.
- Is in staat een gegeven melodielijn of akkoordenschema te voorzien van een ritme in vierkwarts maatsoort.
- Is ingesteld op interactief samenspel, blijkend uit de uitvoering van repertoire in kleine en grotere bezettingen.
- Is in staat op eigen instrument partijen globaal voor te spelen aan groepsgenoten.
- Kan door middel van aanwijzingen, oogcontact of leiding nemen cues geven voor solo's en eindes.
- Laat door middel van dynamiek en articulatie in solo's en begeleidingen blijken een functionele plaats in de band of groep in te nemen.
- Kan een repetitie zodanig leiden dat deelproblemen geïsoleerd worden ingestudeerd.
- Is in staat een verantwoorde keuze (met moeilijkheidsgraad die past bij Fase I) te maken uit hedendaags repertoire.
- Is in staat, buiten de lessituatie, repetities te organiseren en te leiden.
- Is in staat zelfstandig een samenhangend programma voor een optreden of concert samen te stellen.
- Kan zelfstandig promotiemateriaal voor een optreden vervaardigen.
- Is in staat songs aan te kondigen en te voorzien van achtergrondinformatie.
- Is in staat middels concentratie en een correcte studiehouding te voldoen aan opdrachten.

Fase II - specialisatie	Fase III - professionalisering
<p>Algemene karakteristiek popmuzikant</p> <p>De instrumentalist of vocalist musiceert zelfstandig en op een persoonlijke manier binnen het gekozen genre in daarbij passende situaties. Daartoe beschikt de leerling over een adequate techniek en hij of zij kan zich muziek eigen maken zowel via notatie als op het gehoor. De leerling is zich bewust van het eigen niveau en kan bepalen wat gemakkelijk, moeilijk of eventueel te moeilijk is. Hij of zij toont muzikale zeggingskracht en kan anderen stimuleren tot het leveren van een bijdrage aan het musicerproces.</p> <p>De leerling is in staat zelfgekozen of eigen materiaal vorm te geven en aan anderen te presenteren. De leerling beschikt over voldoende zelfkennis en zelfkritiek om het juiste repertoire te kiezen. Bovendien beschikt hij of zij over de zakelijke vaardigheden die nodig zijn om dit repertoire aan de man te brengen. De leerling is in staat eigen leerbehoeften te formuleren.</p>	<p>Algemene karakteristiek popmuzikant</p> <p>De popmuzikant musiceert op persoonlijke wijze binnen het gekozen genre, en beschikt over originaliteit en een eigen sound. De muzikant is in staat in verschillende situaties muziek te maken. Hij of zij weet welk repertoire wat de moeilijkheidsgraad betreft in aanmerking komt voor uitvoering, en is in staat dit zelfstandig te leren spelen. Hij of zij weet dit repertoire op geheel eigen wijze te interpreteren en vorm te geven.</p> <p>De muzikant is ambitieus. Hij of zij kan het eigen repertoire vastleggen, bewerken en aan de man brengen, en is in staat alles te ondernemen dat nodig is om als popmuzikant te functioneren. Bovendien weet hij of zij zich een plaats op de popmuziekmarkt te verwerven.</p>
<p>Persoonlijkheidsfactor</p> <ul style="list-style-type: none"> • Is in staat een tweede stem te spelen bij een eenvoudige en bekende tonale melodielijn die is voorzien van bas of akkoorden. • Kan een melodie, een thema of een akkoordenreeks die past binnen de stijl van het betreffende genre bedenken, produceren, spelen en vastleggen. • Is in staat een gegeven melodie of baslijn van functionele akkoorden te voorzien. • Is in staat een gegeven tekst onder te brengen in de structuur van een song die bestaat uit couplet, refrein, bridge, intro en outro. • Kan de genrespecifieke interpretatie afleiden uit het genre, en omgekeerd. • Heeft een goed inzicht in de historische ontwikkeling van het eigen genre, en in de relatie ervan ten opzichte van andere genres. • Kan een muziekstuk in het eigen genre op het gehoor plaatsen in de juiste historische en stilistische context. • Beheerst de oefeningen die voor warming-up, het bijhouden van de techniek en de eventuele embouchure wenselijk zijn. • Is in staat een samenhangend repertoire vast te stellen. • Kan het repertoire op een persoonlijke en muzikaal expressieve wijze uitvoeren. • Is in staat aan te geven wat voor hem of haar de essentie van een song is. • Kan muziek presenteren voor anderen. • Beschikt over voldoende muzikale uitstraling om anderen te stimuleren. • Is in staat zelfstandig een optreden voor te bereiden en te organiseren. • Is in staat promotiemateriaal te vervaardigen. 	<p>Persoonlijkheidsfactor</p> <ul style="list-style-type: none"> • Is in staat een persoonlijk getint repertoire samen te stellen. • Is in staat het gekozen repertoire te voorzien van een persoonlijke visie. • Beschikt over muzikale uitstraling en originaliteit. • Communiqueert op adequate wijze in alle speelsituaties. • Neemt op de juiste momenten initiatieven. • Is in staat voor anderen adequate bewerkingen van eigen repertoire of stukken te maken. • Is in staat een song te schrijven of ideeën aan te reiken voor het schrijven van een song. • Kan zich een oordeel vormen over de productieresultaten. • Kan een genrespecifieke interpretatie overbrengen op medemuzikanten of geluidsproducenten. • Is in staat een concert te geven. • Heeft een goed inzicht in de positie van de eigen muziek ten opzichte van de gehele markt. • Beheerst de toepassing van eigen geluid, kwaliteit van de sound en dynamiek. • Speelt met de opvatting en timing die behoren bij de gekozen stijl.

Fase I - oriëntatie

Muzikale omgeving

- Beheerst de techniek van het instrument zodanig dat een goede toonvorming aanwezig is.
- Kan het instrument stemmen (voor zover van toepassing) op basis van een gegeven toon of akkoord.
- Kent de stijlkenmerken en vormstructuren van eenvoudige genres.
- Is in staat muziek op een eenvoudige manier te fraseren (voor- en nazin, tussenzin).
- Beheerst de begrippen en notatievormen van eenvoudige akkoordverbindingen (bijvoorbeeld I, IV, V).
- Is in staat eenvoudige schema's grafisch, eventueel met behulp van een computer, weer te geven.
- Kan een kort, gestructureerd fragment van vier maten binnen een gegeven toonsoort op het gehoor harmonisch, ritmisch en melodisch reproduceren.
- Kan een auditief gegeven of genoteerde voorzin melodisch, ritmisch en harmonisch beantwoorden.
- Kan korte melodiefragmenten omspelen en is in staat op gegeven vormschema's pentatonisch of in de bluestoonladder te improviseren.
- Kan een vastgelegd harmonisch of ritmisch schema (groove) op het eerste gehoor naspelen.
- Is in staat op basis van een verhaaltje, graphics of beeld een eenvoudig vormschema met bijpassende groove te produceren.
- Is in staat zelfstandig apparatuur (zanginstallatie, versterkers, keyboardprogrammatuur) te bedienen en af te stellen.
- Kent de werking en bediening van play along systems en apparatuur (versterker, microfoon).
- Is in staat, op basis van ervaring elektronisch gegenereerde geluiden te onderscheiden van akoestische of elektrisch versterkte geluiden.
- Is in staat randapparatuur af te stellen.
- Is in staat via de elektronische snelweg documentatie over het geleerde materiaal op te zoeken, te verzamelen en te bundelen.

Muzikale parameters

- Kent de toonvang van eigen instrument of stem en is in staat een auditief gegeven, muzikaal gestructureerd fragment voor het eigen instrument vast te leggen.
- Kent de toonvang van de andere, tot het basisinstrumentarium behorende instrumenten, alsmede de verschillende slaginstrumentenfuncties (cymbals, hi-hat, snare en kick).
- Kent de eenvoudige vormstructuren (bijv. ABA, songs, blues) en bijbehorende eenvoudige en gangbare akkoordopeenvolgingen, en weet die vast te leggen.
- Is in staat eenvoudige, gestructureerde vormschema's in klank om te zetten.
- Is zich bewust van de structuur van de majeur-toongeslachten en van de verschillende vormen van mineur (bijvoorbeeld binnen de toonsoorten C, G, D, A en E), alsmede van pentatoniek en bluestoonladder.
- Kan de pentatonische en de bluestoonladder, alsmede de majeur- en mineurladders (oorspronkelijk en harmonisch) in verschillende toonsoorten (bijvoorbeeld C, G, D, A en E) uit het hoofd in een rustig tempo spelen.

Fase II - specialisatie	Fase III - professionalisering
<p>Muzikale omgeving</p> <ul style="list-style-type: none"> • Heeft belangrijke repertoirestukken voor het eigen genre beluisterd en kan daar in evaluerende zin over praten. • Kent de verschillende opvattingen die er over het voorkeursgenre bestaan en heeft daar een gemotiveerd oordeel over. • Kent de ontwikkelingsgeschiedenis van het eigen genre in hoofdlijnen. • Is in staat een fragment, melodie of partij te analyseren op muzikale frasen. • Is in staat eenvoudig repertoire uit één of meerdere genres op een voor dat genre gebruikelijke en juist geïnterpreteerde manier tot klinken te brengen. • Beheerst een adequate toonvorming over de gehele omvang van instrument of stem, en past daarbij een juiste en flexibele techniek toe. • Kan zuiver zingen of spelen in samenspelverband. • Kan aan de hand van in notatie of auditief gegeven opdrachten bepalen wat gemakkelijk, moeilijk of te moeilijk is en op basis daarvan de zelfstudie inrichten. • Beheerst de techniek van instrument of stem zodanig dat binnen het genre repertoire zelfstandig kan worden ingestudeerd. • Kan de voor het genre gebruikelijke toonladders uit het hoofd spelen. • Kan een muzikaal gestructureerd fragment van acht maten binnen een bepaalde toonsoort op het gehoor reproduceren. • Kan een tonale melodielijn in meerdere toonsoorten spelen. • Kan improviseren binnen een mineur- of majeuretoonsoort op een gegeven thema, reeks of akkoordenschema. • Kan improviseren binnen een bluesschema of rhythmschema. • Kan een partij a prima vista van blad spelen of zingen. • Beheerst begrippen en notatievormen met betrekking tot ritme zodanig, dat de betekenis van het genoteerde, ook als het nieuw is, kan worden afgeleid uit het reeds bekende. • Beschikt over een efficiënte studeertechniek, zowel met betrekking tot technische- als muzikaal-interpretatieve aspecten. • Is in staat eventuele gebreken aan het eigen instrument of apparatuur te duiden en de mogelijke oorzaken ervan te benoemen. • Kan eenvoudige reparaties aan het eigen instrument uitvoeren. 	<p>Muzikale omgeving</p> <ul style="list-style-type: none"> • Is in staat repertoire te analyseren. • Is in staat de eigen stijl te vertalen naar een daarbij behorend, herkenbaar repertoire. • Is in staat bij het gekozen repertoire de sound te beheersen. • Kan het zelf samengestelde repertoire uit het hoofd reproduceren. • Is in staat ingenomen muzikale standpunten duidelijk te maken. • Beheerst alle relevante productie- en opnametechnieken. • Is in staat de verschillende productietechnieken te herkennen en toe te passen. • Beschikt over alle relevante kennis over de toepassingsmogelijkheden van apparatuur en instrumentarium. • Beschikt over kennis van bouw en geschiedenis van instrumentarium (makers, bespelers). • Kent de werking van de markt. • Weet de markt te benaderen. • Kent de werking van de muziekindustrie.
<p>Muzikale parameters</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kan de mineur-, majeur- (tot en met vier kruisen en mollen), de blues- en de pentatonische toonladders uit het hoofd spelen, met toepassing van articulatievormen en eenvoudige ritmes. • Is zich bewust van de structuur van de majeur-toongeslachten, van de verschillende vormen van mineur, van de bluestoonladder en van de verschillende vormen van pentatoniek. • Kan op het gehoor bepalen in welk toongeslacht wordt gespeeld en kan de betreffende toonladder benoemen als de eerste toon wordt gegeven. • Kan onbekende toonladders op het gehoor analyseren en de samenstelling ervan benoemen. • Kan een in majeur gegeven melodie spelen in mineur, en omgekeerd. • Kan een eenvoudige partij getransponeerd spelen. • Kent de namen van alle intervallen en kan de intervallen benoemen vanaf een gegeven zowel naar boven als naar beneden, zolang de intervallen in tonaal verband zijn gebracht. • Kent de akkoordensymbolen van de majeur-, mineur-, dominant- en halfverminderd-septime-akkoorden 	<p>Muzikale parameters</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kan een gegeven melodielijn of tekst bewerken tot een song of gedeelte daarvan. • Beheerst de principes van songwriting met betrekking tot vorm en structuur, frasering, harmonie en ritmiek. • Kent de werking van sequensen. • Beheerst het gebruik van sequensen. • Kan partijen getransponeerd spelen. • Is in staat tot stijlanalyses. • Kan toonreeksen op het gehoor analyseren en de samenstelling ervan benoemen. • Heeft inzicht in het gebruik van de modi van mineurtoonladders. • Heeft inzicht in het gebruik van de modi van melodische mineurtoonladders en van verminderde toonschalen. • Kent de voorkomende gealtereerde septiemakkoorden (met verhoogde of verlaagde none). • Is in staat elektronische media te bedienen en als onderdeel van een opname-productieproces partijen toe te voegen. • Is zich bewust van de structuur van het opgebouwde repertoire.

Fase I - oriëntatie

(Vervolg muzikale parameters)

- Kan de vierklanken majeur-septime, mineur-septime, dominant-septime en verminderd-septime, alsmede de sus-akkoorden reproduceren en noteren in symbolen.
- Is in staat majeur-, mineur- en dominant-septime-akkoorden te spelen op eenvoudige trapopeenvolgingen.
- Is in staat de meest voorkomende akkoordverbindingen in de juiste volgorde te spelen.
- Kent de begrippen en notatievormen van de vierkwarts maatsoort, kan de betekenis ervan toepassen in een muzikale uitvoering, en is in staat een auditief gegeven ritmisch, metrisch fragment na te spelen zonder verdere aanwijzingen.
- Is in staat in de vierkwarts maatsoort te spelen in de drie basistempi fast, medium en slow.
- Is in staat beat van afterbeat te onderscheiden.
- Beheerst binnen de drie basistempi de eenvoudige rudiments, breaks en cymbalpatronen.
- Is in staat op twee manieren dynamiek toe te passen (luid-zacht, meer-minder).
- Is in staat de voor het instrument basale articulatievormen (tenminste kort, lang en gebonden) toe te passen.
- Is in staat het eigen instrument, binnen de context van een band of groep en passend binnen het idioom van stijl of genre, te voorzien van een adequate sound.

Fase II - specialisatie	Fase III - professionalisering
<p><i>(Vervolg muzikale parameters)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Kan de akkoordtonen benoemen van alle vierklanken in grondligging (binnen toonsoorten tot en met vier kruisen of mollen). • Kan gebroken mineur- en majeur-septime-akkoorden spelen op de stamtonen van toonladders (tot en met vier kruisen en mollen) op een voor het instrument gebruikelijke wijze. • Kan op het gehoor akkoordenschema's gebaseerd op grondtoon, dominant en subdominant benoemen, evenals eenvoudige akkoordenschema's die binnen het genre gebruikelijk zijn. • Kent de gebruikelijke harmonische schema's binnen het eigen genre en de bijbehorende harmonische functies binnen een toonsoort. • Kan spelen in de voor het genre gebruikelijke maatsoorten in de drie basistempi, met toepassing van eenvoudige ritmes, al dan niet met opvatting. • Kent de begrippen en notatievormen met betrekking tot maatsoort. • Is in staat een auditief gegeven ritme met notenwaarden van hele tot en met zestiende noot, inclusief noten met punt en overbindingen op zestiende noten, te noteren in de juiste maatsoort. • Is in staat dynamiek toe te passen met zowel plotselinge als geleidelijke overgangen. • Is in staat dynamiek, articulatie en klankkleur aan te passen aan de functie van de eigen partij en plaats in de band. • Is in staat alle voorkomende articulatievormen toe te passen. • Kent de gebruikelijke articulatie- en verdere speelaanduidingen • Beheerst het lezen en interpreteren van lead sheets. 	<p><i>(Vervolg muzikale parameters)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Beheerst de basis-samplingtechnieken. • Beheerst het lezen en interpreteren van lead sheets.

Bijlagen - Praktijkvoorbeelden

Ter illustratie van de uiteenlopende mogelijkheden voor de opzet van popmuziekonderwijs, volgen hier beschrijvingen van de lespraktijken in Rotterdam en Sneek. Het gaat hier om voorbeelden, niet om modellen. Uit de beschrijvingen blijkt hoe in deze steden onder zeer verschillende omstandigheden is en wordt gewerkt aan de ontwikkeling van het popmuziekonderwijs. Vanzelfsprekend zijn er in Nederland meer voorbeelden te vinden. Een bezoek aan collega's, een gesprek over de wijze waarop zij de popmuziekopleiding inrichten en een gedachtewisseling over dit raamleerplan zijn ongetwijfeld de moeite waard.

Bijlage 1 - Popmuziekonderwijs in Rotterdam

Rotterdam - Popwerkplaats

De Stichting Kunstzinnige Vorming Rotterdam (SKVR) biedt popmuziek aan in de Popwerkplaats en in de Popschool. In het kader van de Popwerkplaats gaat zowel in het najaar als in het voorjaar een nieuw cursusprogramma, met ongeveer dertig popcursussen voor iedereen vanaf dertien jaar, van start. Er is een basispakket voor starters en er zijn diverse naar stijl of thema geordende cursussen voor gevorderde popmuzikanten.

Basispakket

Er worden geen intake gesprekken gehouden en er vindt vooraf geen toetsing plaats. De cursisten hoeven zelfs niet over een instrument te beschikken. Cursussen voor dertien- tot en met zeventien-jarigen duren anderhalf uur per bijeenkomst, die voor cursisten vanaf achttien jaar twee uur.

Het basispakket van de Popwerkplaats bestaat uit vier cursussen van een half jaar, achtereenvolgens de Basiscursus, Vervolgcurcus 1, Vervolgcurcus 2, en Bandbegeleiding. In de Basiscursus werken twee docenten samen, de overige cursussen worden gegeven door een enkele docent. Elke cursus wordt afgesloten met een optreden.

In de Basiscursus kunnen de deelnemers zich oriënteren op het popinstrumentarium. Zelfs wie nog nooit een instrument heeft aangeraakt kan in deze cursus terecht. Aan de Basiscursus kunnen maximaal twaalf cursisten deelnemen, voor hen staat een dubbel popinstrumentarium opgesteld. Iedereen leert op alle instrumenten een eenvoudig partijtje spelen, waarbij vanaf het begin wordt samengespeeld. Aan het einde van deze oriëntatiefase maakt de cursist de keuze voor een instrument.

Na de Basiscursus Popmuziek kan de hele cursusgroep in dezelfde bezetting doorgaan naar Vervolgcurcus 1 (zestien lessen) om het repertoire uit te breiden, meer ervaring op te doen met het spelen in een band, en om vaardiger te worden op het gekozen instrument. Meestal vallen er tijdens en na de Basiscursus enkele deelnemers af, waardoor vanzelf een hanteerbare bandbezetting overblijft. De minimale bezetting voor een vervolgcursus is vier deelnemers, het zijn er nooit meer dan tien. Beginners die al een instrument bezitten hoeven zich niet meer te oriënteren. Zij kunnen de basiscursus overslaan, voor hen is er de Extra Vervolgcurcus 1.

Na Vervolgcurcus 1 kan de hele groep opnieuw doorgaan, nu naar Vervolgcurcus 2. Tijdens deze cursus wordt naar een grotere zelfstandigheid van de groep toegewerkt door de deelnemers te leren zelf nummers uit te zoeken. De eigen inbreng van de cursisten wordt sterk gestimuleerd.

De daarop volgende Bandbegeleiding is bedoeld om de groep te leren zelfstandig te repeteren, zelf nummers uit te zoeken en alles wat er verder nodig is om een band draaiende te krijgen en te houden. De docent van de vervolgcursus komt eens in de vier weken langs in de oefenruimte van de band, of de band gaat naar de Popwerkplaats voor een bijeenkomst van twee uren. Ter afsluiting van deze Bandbegeleiding kan de groep onder leiding van dezelfde docent en tegen een gereduceerd tarief een professionele opname maken in een studio.

Het basispakket is een doorlopend cursuspakket.

basiscursus	vervolgcursus 1	vervolgcursus 2	bandbegeleiding
half jaar	half jaar	half jaar	half jaar
15 x 2/1,5 uur	16 x 2/1,5 uur	16 x 2/1,5 uur	6 x 2/1,5 uur

Methodiek

Voor- en nadoen is een belangrijk methodisch kenmerk van de aanpak binnen de Popwerkplaats. De docent speelt alle partijen voor op de verschillende instrumenten, de cursisten doen hem of haar na. Gevorderde cursisten leren ook zelf partijen uitzoeken en naspelen van een cassette. De cursisten leren niet eerst apart muziektheorie, noten lezen of een instrument bespelen; alle kennis en vaardigheden worden in samenhang met elkaar aangeleerd. Het is de bedoeling dat een en ander snel resultaat oplevert, de cursist ontdekt al snel de samenhang in het lesprogramma.

Samenspelen staat centraal. Het leren bespelen van een instrument wordt gekoppeld aan het leren spelen van een partij in een popnummer, dat daarna direct door de hele band wordt uitgevoerd. Eventuele theoretische kennis wordt alleen toegevoegd als dit bij het spelen van een nummer verhelderend is.

De nummers die tijdens de cursus aan bod komen, worden altijd in overleg met de cursisten uitgezocht. De docent bepaalt of een nummer speelbaar is. Hij of zij past de instrumentale partijen aan aan het niveau van de cursisten, zonder daarbij het karakter of de sfeer van het nummer geweld aan te doen. De methodiek is niet gericht op het bereiken van instrumentale hoogstandjes, maar op het ontwikkelen van samenspel. Daarbij worden alle vaardigheden op een zodanige manier aangeleerd, dat zij kunnen dienen als basis voor een verdere instrumentale ontwikkeling.

Als deelnemers aan het basispakket besluiten door te gaan met popmuziek, wordt ze altijd aangeraden instrumentale lessen te gaan volgen om de instrumentale ontwikkeling sneller en gericht te laten verlopen. Ook wordt in dat stadium het advies gegeven zelf een instrument aan te schaffen en hierop thuis te oefenen; een voorwaarde om verder te komen (voor het volgen van het basispakket is thuis oefenen niet nodig).

Er wordt op het gehoor gespeeld, afhankelijkheid van papier wordt zoveel mogelijk tegengegaan. Ter ondersteuning wordt wel notatie van akkoorden en vormschema's, of tabulatuur gebruikt. Alleen gevorderde cursisten die met noten lezen zijn opgevoed hebben daar soms moeite mee. De docenten van de Popwerkplaats hebben inmiddels ruime ervaring opgedaan met mensen die jarenlang instrumentale les hebben gehad en over een degelijke techniek beschikken, maar niet in staat zijn zonder papier voor hun neus een simpel akkoordenschema mee te spelen.

Het werken met grote groepen (van maximaal twaalf cursisten) werd ingegeven door inhoudelijke overwegingen. Bij een dubbele bezetting van ieder instrument hebben beginners steun aan elkaar. Een nadeel is het risico van de geluidsbrij, en het feit dat het in popbands niet gebruikelijk is met een dubbele ritmesectie te werken. Vooral uit financiële overwegingen is deze groeps grootte tot nu toe gehandhaafd.

Een optreden op een Rotterdams poppodium is een wezenlijk onderdeel van de methodiek, iedere cursusperiode wordt afgesloten met een optreden van alle cursusbands. Zo doen de cursisten podiumervaring op, bovendien is het toewerken naar een optreden gewoonlijk zeer motiverend. Naast de eindpresentaties worden er voor de popwerkplaatsbands nog diverse andere presentatiemogelijkheden gecreëerd, zoals festivals en open podia in de lesgebouwen.

De rest van het cursuspakket bestaat uit cursussen voor beginnende tot gevorderde muzikanten. Deze cursussen beslaan eveneens zestien avonden van anderhalf of twee uur, ook deze worden afgesloten met een optreden. Zij krijgen daarna echter geen vanzelfsprekend vervolg, zoals de cursussen binnen het basispakket.

Voorwaarden

De Popwerkplaats is ondergebracht in diverse goed geoutilleerde oefenruimtes, waarvan er twee zijn uitgerust met een dubbel popinstrumentarium (backlines, gitaren, basgitaren, synthesizers en alt-saxofoons). Voor projecten op locatie, die vanwege de grote tijdsinvestering en de hoge kosten nog slechts incidenteel plaatsvinden, zijn karren met instrumentarium beschikbaar. Bestaande groepen worden meestal uitgenodigd naar de oefenruimtes van de Popwerkplaats te komen.

Popverzamelgebouw

Huisvesting is vanouds het grootste knelpunt van de Popwerkplaats. Na jarenlang zoeken naar een eigen locatie in het centrum van Rotterdam, is in 1990 besloten samen met poppodium De Vlerk en muzikantencentrum Via Ritmo de oplossing te zoeken in het inrichten van een popverzamelgebouw. De docenten waren (en zijn) van mening dat de Popwerkplaats een plaats behoort te hebben temidden van andere popactiviteiten in het centrum van de stad. In september 2000 heeft de Popwerkplaats de overstap gemaakt naar het nieuwe popverzamelgebouw WaterFront.

Dat levert zowel de Popwerkplaats als de Popschool (zie hierna) voordelen op (studiofaciliteiten, een zaal, combinaties van workshops en concerten, contacten met andere doelgroepen). De Popwerkplaats is erop gericht de gemiddelde leeftijd van de cursisten te verlagen. Naast het aanbieden van meer cursussen voor middelbare scholieren en het begeleiden van bandjes in jongerencentra, zal het werken in het WaterFront ongetwijfeld een gunstige uitwerking hebben op de deelname door jongeren aan het poponderwijs van de SKVR.

De docenten

Aan de docenten van Popschool en Popwerkplaats worden hoge eisen gesteld. In de eerste plaats moeten zij ervaren popmuzikanten zijn. Bovendien dienen zij in staat te zijn de verschillende instrumenten (drums, bas, gitaar, toetsen, sax en zang) te bespelen, of tenminste het bespelen ervan over te dragen. Zij moeten niet alleen kunnen werken in de muziekschool van de SKVR, maar ook in het voortgezet en het speciaal onderwijs waar twintig procent van de Popwerkplaats-activiteiten zich afspelen.

Verder wordt van de docenten verwacht dat ze goed met elkaar kunnen samenwerken (cursussen voorbereiden, taken verdelen) en in een team functioneren. De popteams voeren gewoonlijk wekelijks en minimaal eens in de twee weken overleg over inhoudelijke, methodische en organisatorische zaken. Het werken in teamverband is onontbeerlijk voor het ontwikkelen van projecten.

Rotterdam - Popschool

Algemeen

De Popschool biedt een geïntegreerd programma van bandlessen, instrumentale lessen en popanalyse. Het lesprogramma duurt een jaar en gaat jaarlijks in oktober van start. Om aan de Popschool te worden toegelaten moet een cursist minimaal een instrument hebben gekozen. Voorafgaand aan die keuze ligt een oriëntatie op het popinstrumentarium in de basiscursus van de Popwerkplaats voor de hand.

Er wordt les gegeven op drums, basgitaar, gitaar, toetsen en saxofoon, en er zijn zanglessen. De cursist moet zelf over een instrument beschikken, huurmogelijkheden zijn er alleen voor saxofoon. Van de cursisten wordt verwacht dat zij thuis oefenen. De Popschool is toegankelijk voor cursisten van achttien jaar en ouder, en voor jongeren van dertien tot en met zeventien jaar.

Fasering

De Popschool heeft drie niveaus. Het eerste niveau begint met een blok dat ongeveer twaalf weken duurt en bestaat uit instrumentale of vocale lessen en popanalyse. Dit blok wordt afgesloten met een toets. Tijdens deze twaalf lessen worden de instrumentale of vocale basisvaardigheden aangeleerd die nodig zijn om in een band te kunnen spelen of zingen. Daarnaast komen tijdens popanalyselessen kennis en luistervaardigheid aan de orde, voorzover dat voor de popmuziekpraktijk relevant is. In de tweede helft van het cursusjaar beginnen bandlessen van een uur, naast de instrumentale- of vocale lessen. Popanalyse is in deze lessen verwerkt.

Op het tweede niveau wordt het samenspelen in een band geïntensiveerd. Het hele jaar door zijn er iedere week bandlessen en instrumentale- of vocale lessen. Zowel in de bandlessen als in de instrumentale en vocale lessen komt popanalyse aan de orde. Regelmatig gebeurt dit in de vorm van korte modules over muziektheoretische en speeltechnische onderwerpen, waarbij bijvoorbeeld popmuziekfilms worden vertoond of kleine demonstraties gegeven. Ook het regelmatig voor elkaar optreden tijdens de maandelijkse open podia in eigen huis is een onderdeel van de cursus.

Op het derde niveau wordt toegewerkt naar het zelfstandig functioneren van de deelnemende bands. Na het derde niveau kunnen cursisten, desgewenst in combinatie met instrumentale of vocale lessen bij de SKVR-Muziekschool, in een Pluspakket bandlessen krijgen (zie voor een beschrijving Bandbegeleiding, onderdeel van de Popwerkplaats).

Optreden hoort bij popmuziek, dus dat doen alle popschoolbands een paar keer per jaar, in eigen huis en op een aantal Rotterdamse podia.

Plaatsing

Na aanmelding wordt een afspraak gemaakt met de cursist om zijn of haar instrumentaal en theoretisch niveau, en de motivatie voor deelname aan de cursus vast te stellen. De docent bepaalt in overleg met de cursist op welk niveau hij of zij wordt ingedeeld. Plaatsing is bovendien afhankelijk van de vraag of er voldoende aanmeldingen zijn om een groep samen te stellen.

Bij de inschrijving wordt vanzelfsprekend rekening gehouden met de bezetting van de bands. Die hoeft niet voor alle bands gelijk te zijn, maar moet wel passen binnen de popmuziek. Teveel aanmeldingen van cursisten met eenzelfde instrument kan de reden zijn dat iemand niet wordt

geplaatst. Plaatsing van nieuwe cursisten gebeurt gewoonlijk in oktober, in de loop van het jaar is plaatsing soms mogelijk.

Organisatie

De combinatie van bandlessen, instrumentale lessen en popanalyse stelt hoge eisen aan de organisatie van de Popschool. Tot voor kort kregen de cursisten het eerste halfjaar een uur instrumentale of vocale les, en een uur popanalyse. De tweede helft van het jaar werd gewerkt met zogenaamde A- en B- weken, waarbij er elke week een uur bandlessen werd gegeven en om de week een uur instrumentale les. Dit bleek een verwarrende constructie, niet alleen voor de cursist maar ook voor de docent die met veel tussenuren te maken had.

Er was bovendien grote behoefte aan het intensiveren van de bandlessen, en de wens bestond popanalyse meer te integreren in de instrumentale, vocale en bandlessen. Inmiddels wordt er dan ook geëxperimenteerd met een andere organisatievorm, waarbij er elke leerling van achttien jaar of ouder honderd minuten, en een leerling tussen de dertien en zeventien jaar negentig minuten les krijgt.

Nieuw organisatieschema Popschool

In deze constructie werken acht docenten tegelijkertijd, ieder geeft gedurende vier aansluitende uren les. De niet ingevulde uren worden besteed aan een popmuziekonderwerp zoals geluidstechniek, het opnemen van een band, het gezamenlijk bekijken en bespreken van muziekvideo's, het gebruik van muzieksoftware of de productie van nieuwe muziekstromingen.

	docent 1	docent 2	docent 3	docent 4	docent 5	docent 6	docent 7	docent 8
18.00-18.40	gitaar	gitaar	zang	zang	sax	keyboards	drums	bas
niveau	1	1	1	1	1	1	1	1
18.40-19.40	band 1	band 2	band 3	band 4	band 5	band 6		
niveau	1	1	2	2	1	1		
19.40-20.20	gitaar	gitaar	zang	zang	sax	keyboards	drums	bas
niveau	2	2	2	2	2	2	2	2
20.20-21.20	band 7	band 8			band 9	band 10	band 11	band 12
niveau	2	2			3	3	3	3
21.20-22.00	gitaar	gitaar	zang	zang	sax	keyboards	drums	bas
niveau	3	3	3	3	3	3	3	3

Deze constructie heeft als bijkomend voordeel dat er geen verschillende niveaus worden samengevoegd in de instrumentale en vocale lessen. Voorwaarde is wel dat er minimaal zes bandlokalen tegelijkertijd beschikbaar zijn. Op een popschoolavond zijn er in de ideale situatie acht docenten in

huis die in 32 uren aan 96 cursisten les geven. Hierbij wordt uitgegaan (bij voldoende aanmeldingen voor alle instrumenten en zanglessen) van een bezetting van acht cursisten per band, en van maximaal vier cursisten per instrumentale- of vocale les.

Overzicht poponderwijs bij de SKVR

oriëntatiecursus van een half jaar (15 weken) kennismaking met het popinstrumentarium werkvorm: uitsluitend auditief en in samenspelverband

Popwerkplaats	Popschool
---------------	-----------

Jaar 1

vervolgcursus 1 van 16 weken	instrumentale les en theorie
vervolgcursus 2 van 16 weken	bundles en theorie

Jaar 2

bandbegeleiding 5 keer per half jaar Diverse korte cursussen en workshops	bundles/theorie/instr. les
--	----------------------------

Jaar 3

bundles/theorie/instr. les

pluspakket

cursussen met een open inschrijving:

	niveau	inhoud	duur
spelen in een band	net gevorderd	ervaring opdoen in samenspielen	half jaar 16 x 2 uur
stijlcursussen	(ver)gevorderd	verdiepen in bepaalde stijl	half jaar 16 x 2 uur
cursussen rond pop-item	(ver)gevorderd	verdiepen in artiest/band/stijl	half jaar 16 x 2 uur

cursussen voor bands:

replay!	gevorderd	uitbreiding bandrepertoire	half jaar 16 x 2 uur
bandcoaching	gevorderd	coachen van de band	2,5 uur per keer
demo maken	(ver)gevorderd	studio-ervaring opdoen, representatieve demo maken	2 x 2,5 uur coaching, studio in overleg

specialisatiecursussen:

turbocursussen	(ver)gevorderd	veel informatie over een bepaald specialisme	variërend van 1 dag tot 8 bijeenkomsten
----------------	----------------	--	---

Bijlage 2 - Popmuziekonderwijs in Sneek

Achtergrond en ontwikkeling van het Popmuziek onderwijs bij de Muziek- en Dansschool voor Sneek en Wymbritseradiel.

Organisatie van de opleidingen muziek

Staf en docenten van de Muziek- en Dansschool in Sneek verzorgen tal van cursussen en projecten, maar kiezen ervoor de oorspronkelijke opleidingsdoelstellingen te handhaven. Het muziekonderwijs is daarom onderverdeeld in drie secties, Algemene Muzikale Vorming (AMV), Gemengd Repertoire en Lichte Muziek. Lichte Muziek behelst een specialisatie voor bespelers van elektrische gitaar, keyboards, drums en basgitaar. Alle andere instrumenten zijn ondergebracht in de sectie Gemengd Repertoire, bedoeld voor leerlingen die nog geen duidelijke voorkeur hebben geformuleerd.

De Muziek- en Dansschool telt 2500 leerlingen en cursisten, van wie er ongeveer 450 zijn ingeschreven voor Lichte Muziek. Daarnaast beoefenen zo'n vierhonderd leerlingen Lichte Muziek binnen de sectie Gemengd Repertoire. De muziekopleiding duurt acht jaar, verdeeld over vier perioden van twee jaar die steeds kunnen worden afgesloten met een examen. Aan de keuze voor het afnemen van examens liggen algemene opleidingsprincipes ten grondslag.

De opleiding is erop gericht de leerling zo snel mogelijk in contact te brengen met allerlei vormen van samenspel. Er wordt van uitgegaan dat iedere leerling na twee jaar in een ensemble terecht komt. Daartoe zijn speciale voorzieningen getroffen.

Sectie AMV

Binnen de sectie AMV worden de leerlingen enigszins voorbereid op het instrumentale onderwijs in lichte muziek. In de AMV-lessen wordt onder meer gebruik gemaakt van het keyboard en algemene gehoortraining neemt een centrale plaats in. Ook wordt aandacht besteed aan stijlen en repertoire uit de lichte muziek. Daarbij komen processen van muziek maken die in de lichte muziek gebruikelijk zijn aan de orde, wat uitmondt in het verzinnen van melodietjes en improviseren door de leerlingen. Aan het einde van de tweejarige cursus worden voorlichtingsbijeenkomsten en samenspelsituaties georganiseerd, met de bedoeling de AMV-leerling tot een definitieve instrumentkeuze aan te zetten.

Sectie Lichte Muziek

Tijdens de eerste twee jaar van de opleiding (startend in het tweede half jaar) worden de leerlingen periodiek bij elkaar gebracht in samenspelsituaties. De samenspelles vervangt dan de reguliere instrumentale les. Het voornaamste doel daarvan is de leerling te wennen aan samenspelen, waartoe elk jaar speciaal repertoire wordt ontwikkeld. Aan het einde van iedere samenspelperiode vinden vrijwel altijd openbare optredens plaats. Als door omstandigheden niet kan worden opgetreden, behoort het maken van een cd-opname tot de mogelijkheden.

Na het tweede jaar wordt de leerling gestimuleerd deel te nemen aan het ensemble-onderwijs. Er worden popensembles (bands) en soms jazzensembles (gewoonlijk voor de wat oudere leerlingen) samengesteld. Op basis van leadsheets en akkoordenschema's, maar vooral op basis van tapes en cd's, wordt gewerkt aan het samenspelen, geënt op basis-popmuziekstijlen.

De deelnemers leren de grondbeginselen van het spelen in een popband. Het voornaamste doel daarvan is ze te leren op het gehoor en in interactie met de bandleden een eigen repertoire tot uitvoering te brengen. Dit kan zijn samengesteld uit bestaande muziek, vooral het maken van zelfstandige keuzes wordt daarbij gestimuleerd. Op basis van assessment worden leerlingen na twee jaar in vervolgensembles geplaatst, of in speciale, naar onderwerp gerangschikte cursussen.

De instrumentale les is gebaseerd op een schoolwerkplan, waarin aandacht voor lichte muziek is opgenomen. De eisen ten aanzien van instrumentale of vocale en theoretische vaardigheden zijn geënt op kenmerken (auditief, improvisatorisch, interactief en productief werken) van lichte muziek. Voor iedere fase zijn einddoelen geformuleerd. Momenteel wordt gewerkt aan een aantal auditieve methodes voor bepaalde instrumenten.

Aankankelijk werden de instrumentale lessen van de sectie Lichte Muziek afgestemd op de ensemblelessen, sinds een paar jaar is de verhouding andersom. Momenteel wordt erover gedacht de volgorde ten aanzien van sommige aspecten (vaardigheden, leeractiviteiten) weer terug te draaien.

De Muziek- en Dansschool telt een mini-bigband voor kinderen, twee bigbands, een popkoor en vijftien popensembles. Aan alle ensembles nemen leerlingen van de sectie Gemengd Repertoire deel. Voor volwassenen zijn er enkele, veelal aan jazz verwante ensembles. Daarnaast is er een aanbod van ongeveer tien cursussen, gestructureerd naar thema, voorkeur of leeftijd.

De sectie Lichte Muziek beschikt over studiofaciliteiten, over oefen- en instructielokalen. Het gangbare popinstrumentarium is daar beschikbaar. De school heeft bovendien een digitale studio en een PA-systeem voor geluid en licht. Binnen de sectie werken bevoegde docenten voor keyboard (vier docenten), elektrische gitaar (twee), basgitaar (een), zang (een), saxofoon (drie), piano (drie) en ensembles (acht). De sectie staat onder leiding van een sectiehoofd Lichte Muziek.

Financiering

De popmuziekopleiding wordt wat de financiering betreft hetzelfde behandeld als iedere andere opleiding. Dit betekent onder meer dat er subsidiegeld naar het popmuziekonderwijs gaat. Alleen de cursussen zijn salariskostendekkend, alle ensembles worden voor eenderde deel gefinancierd uit subsidiegelden. Leerlingen die instrumentale of vocale lessen volgen, betalen voor het deelnemen aan een band een aangepast tarief.

Schema van lesbesteding

De gemiddelde leerling krijgt gedurende de eerste twee jaar wekelijks een instrumentale groepsles of duoles van respectievelijk een uur of een half uur. Daarnaast wordt een uur in de week gespeeld in ensembleverband. Eens in de twee jaar worden gedurende twaalf weken wekelijks theorie- en analyselessen van een uur aangeboden.

Toekomst

De komende periode zal de sectie Lichte Muziek veel tijd besteden aan het verzamelen en vervaardigen van auditief materiaal. De verspreiding daarvan zal deels door de reguliere uitgeverijen worden verzorgd, een deel komt beschikbaar via het internet. De sectie ziet het vooral als haar opdracht het ensemble-onderwijs beter te laten aansluiten op het instrumentale en vocale lessenspakket, en vice versa. De sectie incorporeert haar werkzaamheden ook steeds nadrukkelijker binnen het reguliere voortgezet onderwijs. Zo staan tal van projecten, opnames en producties op stapel, veelal in het kader van het vak Culturele Kunstzinnige Vorming(CKV).

Aanbevolen literatuur

Breimer, H., *Pop op school*. CKV Almere, Almere 1998.

Bork, R van en M. Scheijgrond, *Popmuziek en gemeentebeleid*. Culturele Raad Zuid- Holland, Den Haag 1992.

Haak, H. e.a., *Instellingen voor Kunsteducatie in beweging*. LOKV, Utrecht 1997-2000 en op www.cultuurnetwerk.nl.

Janssen, L., *Popmuziek in de muziekschool. Het opzetten van een afdeling popmuziek in tien stappen*. LOKV, Utrecht 1994.

Janssen, L., *Popmuziek in de muziekschool. Verslag van drie studiedagen*. LOKV, Utrecht 1996.

Janssen, L., D. de Vreede e.a., *Algemeen Raamleerplan Muziek voor instrumentaal en vocaal onderwijs*. Cultuurnetwerk Nederland, Utrecht 2001 en op www.cultuurnetwerk.nl.

Jongetjes, R. e.a., *Rapclass. Rijm en ritme in de klas*. LOKV, Utrecht 1999.

Kunst, G., *X-sample*. SKV Eemland, Amersfoort 1993.

Rotgans, M., *I've got the blues*. Het Koorenhuis, Den Haag 1997.

Rotgans, M., *Rappe Rappers*. Het Koorenhuis, Den Haag 1997.

SKVR, diverse medewerkers, *Rock 'n Roll Highschool*. SKVR, Rotterdam 1997.

Colofon

Het *Raamleerplan Popmuziek voor instrumentaal en vocaal onderwijs* is een uitgave van Cultuurnetwerk Nederland.

Deze uitgave is in pdf-formaat beschikbaar op www.cultuurnetwerk.nl.

Auteurs

Piet Elenbaas, Louis Janssen, Lieuwe Toren

Eindredactie

Peter van Amstel, Amsterdam

Opmaak

Studio Jos Velmans, Utrecht

Productie

Cultuurnetwerk Nederland, Utrecht

Drukwerk

Libertas Grafische Communicatie, Bunnik

Cultuurnetwerk Nederland

Ganzemarkt 6

Postbus 61

2500 AB Utrecht

Telefoon 030-236 12 00

Fax 030-236 12 90

E-mail info@cultuurnetwerk.nl

Internet www.cultuurnetwerk.nl

2001.002

In 1999-2000 is het *Raamleerplan Popmuziek* opgesteld door een werkgroep van vakdeskundigen onder coördinatie van het toenmalige LOKV Nederlands Instituut voor Kunsteducatie. Het werd getoetst in een resonansgroep van deskundigen uit de muziekscholen en uit de centra voor de kunsten.

Coördinatie

Louis Janssen, LOKV Nederlands Instituut voor Kunsteducatie

Werkgroep

Piet Elenbaas, hoofd afdeling Popmuziek/sectormanager Voorrangsbuurtten van de Stichting voor Kunstzinnige Vorming te Rotterdam; Arthur Gieles (adviseur), inspecteur muzikale vorming, Inspectie kv/ak; Louis Janssen, stafmedewerker LOKV en coördinator afdeling muziek ICO, Centrum voor Kunst & Cultuur Assen; Lieuwe Toren (tekst), directeur Muziek en Dansschool voor Sneek en Wymbritseradiel.

Resonansgroep

Henriëtte Haak, LOKV Nederlands Instituut voor Kunsteducatie; Job Kaihatu, Markant, Centrum voor Kunst en Cultuur te Apeldoorn; Huib Levels, Centrum voor de Kunsten te Roermond; Jan Pardon, De Kom, Nieuwegein en Utrechts Centrum voor de Kunsten; Carla Valink, Muziekschool Noord-Twente te Almelo; Jan Woesthuis, Muziekschool Noord-Twente te Almelo.